

รากลึกลงปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทย: ลูกโซ่เส้นยาวของปัญหาเชิงโครงสร้าง

The Root Causes of Labor Trafficking in Thailand Fishing Industry: A Long Chain of Structural Problems

บทความวิชาการ

จารุพล เรืองสุวรรณ*

Charupol Ruangsuan*

บทคัดย่อ

ปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากสังคมโลกในห้วงเวลากว่าครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ส่งออกอาหารทะเลและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการประมงรายใหญ่ของโลกจึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันความรู้สึกของคนไทยส่วนใหญ่ยังคงมองเห็นปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยเป็นหนึ่งในปัญหาอาชญากรรมที่โหดร้ายมากกว่าการที่จะมองว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้ความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่ครบวงจรและไม่สามารถแก้ไขปัญหให้หมดไปได้อย่างถาวรบทความนี้ จึงต้องการศึกษาและตอบคำถามว่าแท้จริงแล้วต้นตอของปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยมีที่มาอย่างไรซึ่งจากการศึกษาวิวัฒนาการของอุตสาหกรรมประมง สภาพความเป็นจริงของแรงงาน ข้อเท็จจริงของการเติบโตทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนการทำความเข้าใจปัญหาผ่านกรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พบว่าแท้จริงแล้วปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยนั้น เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่พัวพันกับปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทั้งในและนอกประเทศอย่างเป็นลูกโซ่โดยปัญหา

* ประจำสำนักงาน รองผู้อำนวยการทหารสูงสุด (๔)

* Office of the Deputy Chief of Defence Forces (4)

E-mail: charupol.r@gmail.com

การค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยวิวัฒนาการมาจากการขาดแคลนแรงงานชาวไทยอย่างหนักในอดีต อันเป็นผลสืบเนื่องจากสภาพการทำงานอันเลวร้ายของอาชีพประมงกระแสน้ำโลกาภิวัตน์ที่นำมาซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของไทยและนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอาชีพและโอกาสทางการทำงานของแรงงานชาวไทย การขาดแคลนแรงงานดังกล่าวก่อให้เกิดความต้องการแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเพื่อทดแทนแรงงานในอุตสาหกรรมประมงไทย ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านต่างประสบปัญหาทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวจำนวนมากต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย อย่างไรก็ตามท่ามกลางสถานการณ์ของอุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าวที่สูงมอดังกล่าว อุปสงค์และอุปทานของแรงงานกลับไม่สามารถบรรจบกันได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมายเนื่องด้วยข้อบังคับทางกฎหมายในขณะนั้น ส่งผลให้เกิดอาชีพนายหน้าอกระบบที่มีบทบาทเป็นตัวเชื่อมอุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าวเข้าด้วยกันผ่านช่องทางผิดกฎหมาย การมีแรงงานต่างด้าวซึ่งไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายในระบบจำนวนมากดังกล่าว ก่อให้เกิดภาวะอ่อนไหว (vulnerable) ที่เปราะบางเป็นสถานการณ์ที่นำไปสู่การค้ามนุษย์ได้ง่ายเมื่อเกิดเจตนาจากนายหน้าและผู้ประกอบการบางรายที่ต้องการลดต้นทุนการผลิต จะเห็นได้ว่า ปัญหาการค้ามนุษย์มีความเชื่อมโยงกับหลากหลายปัญหา อาทิ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหานายหน้าอกระบบ และปัญหาของระเบียบข้อบังคับที่มีส่วนส่งผลให้เกิดค่านิยมและความเคยชินผิด ๆ ในเวลาต่อมา ดังนั้นปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทย จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยทำให้เป็นปัญหาอาชญากรรมเพียงอย่างเดียว ในตอนนี้จะเป็นการนำเสนอต้นตอของ

การเกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทย ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานของบทความตอนที่สองที่จะนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทย, แรงงานทาส, ปัญหาเชิงโครงสร้าง

Abstract

Labor trafficking in Thailand fishing industry has placed Thailand into a spotlight for half a decade, especially in the eyes of global community. Therefore, as a major seafood and fishing-related products exporter, Thailand has been hit by negative impacts unavoidably. However, the common perception on the issue among Thais has always been merely a brutal criminal problem rather than a structural problem. This small issue, somehow, leads to the misunderstanding and the 'inaccurate design' of the solution, which in turn undermines the effectiveness of the efforts to tackle the problems. Thus, this article aims to discover and reveal the root causes of labor trafficking in Thailand fishing industry. According to the studies of the evolution of the Thai fishing industry, the truth of laborer situations, the effects of economic globalization, and so forth; labor trafficking in Thailand fishing industry is, in fact, a long chain of intertwined structural problems, consists of number of issues such as economic, political, and social issues. The problem of labor trafficking in Thailand fishing industry has been evolved from the combination

of bad working condition in the fishing industry, the Thailand rapid growth as a result of globalization and global trade, the tremendous increase of job opportunities among Thais and the labor scarcity in the fishing industry due to the outflow of Thai laborers, the domestic problems in Thailand's neighboring countries and the obvious economic disparity between Thailand and its next-doors, and so forth. This combination created both high-demand and high-supply of migrant laborers to fulfill the system. However, due to the Thai law in the past, which was designed to reserve jobs for Thais, the mentioned demand and supply of laborers could not meet freely and legally. This led to the birth of brokers, who became the middlemen to marry the demand and supply of laborers via irregular channels. Illegal migrant workers, therefore, became vulnerable because of the lack of proper protection from the law, which made them easily exploited in the labor trafficking manners. This illustrates that labor trafficking in Thailand fishing industry is, in fact, the outcome of numerous problems that intertwined and becomes a long chain of structural problems, rather than a mere crime. The next article will propose potential solutions for the problem based on the root causes revealed in this article.

Keywords: Labor trafficking, Human trafficking, Thailand fishing industry, Structural problems

บทนำและความสำคัญของปัญหา

จากผลงานวิจัยของ The United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking (UNIAP) ซึ่งค้นคว้าโดย The Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health (JHSPH) Center for Refugee and Disaster Response (UNIAP, 2010: 9) พบว่าในประเทศไทยมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลงทะเบียนและไม่ลงทะเบียนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยกว่า ๑.๒ และ ๒.๓ ล้านคน ตามลำดับ และในจำนวนดังกล่าวคาดว่าจะอาจมีกว่า ๑๒ เปอร์เซ็นต์ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ (World Vision Foundation and Chulalongkorn University, 2004 cited in UNIAP, 2010: 9) ซึ่งสามารถตีความแบบหยาบ ๆ ได้ว่าอาจมีคนจำนวนหลักแสนที่ตกเป็นเหยื่อของความโหดร้ายดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าในที่นี้รวมถึงเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยด้วยเช่นกัน

อุตสาหกรรมประมงไทย ถือเป็นหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้กับประเทศไทย โดยในปี ๒๐๑๑ ประเทศไทยมีรายได้รวมจากการส่งออกของภาคอุตสาหกรรมประมงกว่า ๗,๓๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่าสองแสนล้านบาท นับเป็นอันดับสามของโลก รองจากจีนและนอร์เวย์ (EJF, 2013) จากตัวเลขดังกล่าวจึงไม่แปลกที่ปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยจะดึงดูดความสนใจของผู้คนทั้งในและนอกประเทศอย่างมากในห้วงเวลากว่าครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา และคงจะไม่ใช่การกล่าวเกินจริงว่าคนไทยแทบทุกคนน่าจะคุ้นชินกับคำว่า “การค้ามนุษย์” หรือ “แรงงานทาสในอุตสาหกรรมประมง” ตลอดจนรับรู้ถึงผลกระทบที่ประเทศไทยได้ประสบสืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี ปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยนอกจากจะทำให้ประเทศไทยขาดความน่าเชื่อถือในเวทีโลกแล้ว ยังเป็นที่ทราบกันดีว่าอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมอีกด้วยหากประเทศไทยไม่สามารถปลดล็อก

มาตรการกดดันจากต่างชาติได้สำเร็จคำถามที่ว่า “การค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงคืออะไร” จึงกลายเป็นคำถามยอดฮิตของสังคมไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม คำอธิบายจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงมุ่งให้คำตอบกับสังคมในรูปแบบของ “อาชญากรรมและกิจกรรมของการค้ำมนุษย์” ที่ดูโหดร้าย แต่กลับมองข้ามการอธิบายถึงที่มาและต้นตอของปัญหา ช่องว่างดังกล่าวนี้สามารถนำไปสู่การออกแบบแนวทางการแก้ไขที่ผิดพลาดผิดตัวและไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือต้นเหตุได้อย่างแท้จริง บทความขึ้นนี้จึงต้องการที่จะเปิดเผยความจริงอีกแง่มุมหนึ่งของปัญหาการค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยผ่านการศึกษาวิวัฒนาการของอุตสาหกรรมประมงไทย สถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ สถานการณ์แรงงาน ตลอดจนประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออธิบายให้เห็นว่าปัญหาการค้ำมนุษย์นั้นแท้จริงมีใช่เพียงปัญหาอาชญากรรมแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นลูกโซ่เกี่ยวพันกันทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ในที่นี้ หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์ของระบบบริหารจัดการในภาพรวม ซึ่งครอบคลุมและเกี่ยวพันกันด้วยปัญหาหลากหลายมิติ อาทิ ปัญหาการบริหารจัดการแรงงานนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาภาวะเบียดเบียนบังคับและการปฏิบัติที่ไม่สมบูรณ์และการก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกลไกตลาดและสภาพเศรษฐกิจ อันเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนปัญหาเชิงการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ และอื่น ๆ ที่ผสมปนเปและยึดโยงกันจนส่งผลให้เกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดขึ้น

บทความขึ้นนี้ตั้งใจจะนำเสนอต้นตอของปัญหา ซึ่งเป็นสารตั้งต้นสำคัญในการออกแบบแนวทางการแก้ไข เปรียบเสมือนการค้นหาและศึกษารูวบนหลังคาให้ชัดเจน ก่อนจะลงมือถอดด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม ซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาก็จะนำเสนอในตอนต่อไป

วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมประมงไทยและแรงงาน

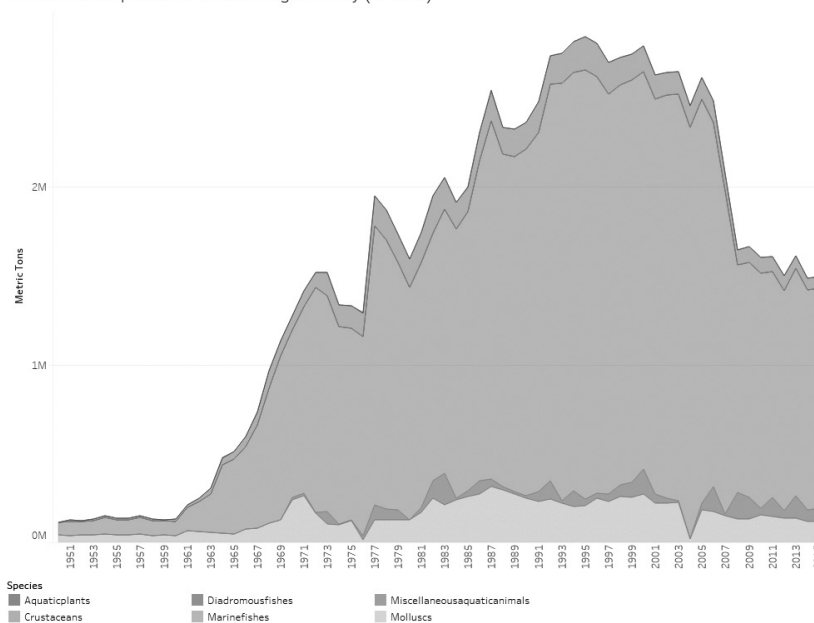
หากจะกล่าวถึงปัญหาการค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทย คงจะหนีไม่พ้นการที่ต้องกล่าวถึงสองประเด็นที่สำคัญที่สุด ได้แก่ “อุตสาหกรรมประมงไทย และแรงงาน” จากการศึกษาวิวัฒนาการของอุตสาหกรรมประมงไทย พบว่า ประมงไทยในอดีตนั้นเป็นการทำประมงในรูปแบบประมงพื้นบ้านเป็นหลักโดยการทำประมงมักทำกันในเขตน่านน้ำภายใน เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึงต่าง ๆ ในส่วนของการทำประมงทะเลก็จำกัดอยู่กับการทำประมงบริเวณใกล้ชายฝั่ง โดยจะสังเกตได้จากอุปกรณ์ที่ใช้และขนาดของการทำประมง การประมงในอดีตจึงเป็นอาชีพของชาวบ้านที่อยู่ในภูมิลำเนาที่มีทรัพยากรเหมาะสมกับการทำประมงและใช้เครื่องมือพื้นบ้าน เช่น แห สุ่ม ยอ โป๊ะ โพงพาง และเรือต่งเก (Chinese Purse Seine) โดยมุ่งเน้นในการทำประมงเพื่อการบริโภคและการค้าขนาดเล็กเป็นหลัก

ต่อมาในราวปี พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. ๑๙๖๐) ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีเรืออวนลากแผ่นตะเฆ่ (Otter board trawler) เข้าสู่ประเทศไทยเป็นครั้งแรกผ่านความร่วมมือระหว่างกรมประมงไทยกับรัฐบาลสาธารณรัฐเยอรมนี ในขณะนั้น ก่อให้เกิดความนิยมและการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลต่ออาชีพประมง อาชีพประมงถูกโยกย้ายจากมือของชาวชนบทที่ทำประมงเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ไปสู่มือของผู้มีอันจะกินที่มีศักยภาพด้านการลงทุนในเทคโนโลยีสมัยใหม่ในขณะนั้นอย่างรวดเร็ว การประมงไทยจึงวิวัฒนาการจากประมงพื้นบ้านเพื่อการบริโภคสู่การประมงพาณิชย์ในเวลาไม่กี่ปีดังจะเห็นได้จากการเติบโตของจำนวนเรืออวนลากทุกชนิดที่เพิ่มสูงขึ้นถึงกว่า ๒,๐๐๐ ลำ ภายในสามปีหลังจากมีการนำเทคโนโลยีเรืออวนลากแผ่นตะเฆ่เข้าสู่ประเทศไทย (Pimoljinda, 2002) และหากพิจารณาจำนวนปลาที่จับได้จากข้อมูลในภาพประกอบที่ ๑ จะเห็นได้ชัดถึงการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของจำนวนปลาที่จับ (ตัน)

ภายหลังจากนำเข้าเทคโนโลยีดังกล่าวในปี ๑๙๖๐ กอปรกับในขณะนั้นการเติบโตของตลาดการค้าโลกได้เปลี่ยนแปลงโลกเข้าสู่ยุคแห่งการค้าระหว่างประเทศ ผลลัพธ์สำคัญที่ตามมาคือการที่ทรัพยากรทางทะเลของไทยแปรเปลี่ยนเป็นอุปทานอันมีค่าในการตอบสนองความต้องการของ

ทรัพยากรทางทะเลเพื่อตอบสนองอุปสงค์ที่ขยายตัวอย่างมหาศาลโดยผู้ประกอบการที่มีเป้าประสงค์เพื่อการค้า จึงกลายเป็นทำประมงอย่างไม่มีการควบคุมไปโดยปริยายและส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรทางทะเลของไทยในเวลาต่อมา (Pimoljonda, 2002)

Marine Life Captured in Thai Fishing Industry (in Tons)

ภาพ จำนวนปลาที่จับได้ในอุตสาหกรรมประมงไทย (ตัน) ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ - ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๕๘) (FAO, 2017)

ตลาดโลกด้านอาหารทะเล (อุปสงค์) โดยเฉพาะในประเทศต่าง ๆ ที่มีได้มีทรัพยากรในดินสินในน้ำเฉกเช่นประเทศไทย เมื่ออุปสงค์และเทคโนโลยีพร้อมการตั้งหน้าตั้งตาหาอุปทานมาตอบสนองอุปสงค์ดังกล่าวจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายตามกลไกเศรษฐกิจและเติบโตอย่างน่าทึ่งจนกลายเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกสำคัญของไทยภายในเวลาไม่กี่ปี (FAO, 2017)

แต่สิ่งที่พัฒนาไม่ทันพลวัตของอุปสงค์และอุปทานดังกล่าว เห็นจะเป็นกฎระเบียบข้อบังคับและการปฏิบัติเพื่อควบคุมการทำประมง (Ruangsawan, 2017) การแสวงหา

เมื่อการทำการประมงมุ่งเป้าไปที่การพาณิชย์เป็นเวลาหลายทศวรรษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสินค้าประมงกลายเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทยที่มีมูลค่ามหาศาล สิ่งที่ตามมาคือการลดจำนวนลงของทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยอย่างรวดเร็วจากการทำประมงเกินขนาดและไร้การควบคุม ทั้งนี้เนื่องด้วยการประมงที่ไร้การควบคุมส่งผลให้เกิดการจับสัตว์น้ำโดยไม่มีการควบคุมปริมาณและขนาดของสัตว์น้ำ รวมถึงมีการจับสัตว์น้ำในบริเวณที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเติบโตของสัตว์น้ำต่าง ๆ ข้ำร้ายลงไปอีกเมื่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง (Fishing

related products) มีการขยายตัวขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ การจับปลาเบ็ด (Trash fish) (หมายถึงปลาที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดรวมถึงลูกปลา) อันเป็นวัตถุดิบสำคัญของอุตสาหกรรมชนิดนี้ จึงกลับกลายเป็นสิ่งที่ทวีมูลค่าสูงขึ้นมากกว่าในอดีต ส่งผลให้การจับปลาขนาดเล็ก รวมถึงลูกปลาเกิดการขยายตัวและทำให้สถานการณ์ทรัพยากรทางทะเลในน่านน้ำไทยแยลงเรื่อย ๆ ตามลำดับ (Pimoljinda, 2002) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยในเวลาต่อมา

เมื่อการจับสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยทำได้ลดน้อยลง เรือประมงจึงจำเป็นต้องเดินทางออกนอกน่านน้ำมากขึ้น และไกลขึ้นเพื่อจับปลาให้ได้จำนวนมากพอที่จะตอบสนองความต้องการของตลาด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการทำประมง จากเดิมที่เคยทำประมงอยู่ในน่านน้ำไทยเป็นหลัก ใช้ระยะเวลาประมาณหนึ่งถึงสองสัปดาห์ก่อนกลับเข้าฝั่ง กลายเป็นการทำประมงนอกน่านน้ำไทยในระยะไกล ซึ่งบางครั้งกินระยะเวลาหลายเดือนหรือหลายปีก่อนจะกลับเข้าฝั่งครั้งหนึ่งและก่อให้เกิดการใช้เรือทัวร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขนถ่ายสัตว์น้ำส่งเข้าฝั่ง สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้อาชีพประมงถูกจัดอยู่ในกลุ่มงาน 3D (Dirty, Difficult, and Dangerous) และกลายเป็นอาชีพที่ไม่น่าอภิรมย์ในความรู้สึกของคนไทย (Ruangsuan, 2017)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของการทำประมงในทะเลแล้ว อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าประมง อาทิ อุตสาหกรรมแปรรูปต่าง ๆ ก็มีการขยายตัวและเพิ่มกำลังการผลิตอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดอันเป็นรายได้มหาศาล ส่งผลให้การทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าประมงกลายเป็นงานที่หนักและเป็นที่ต้องการลดลงไม่ต่างกับงานประมงบนเรือ นอกจากนี้ภัยธรรมชาติที่สำคัญในช่วงเวลานั้น กล่าวคือ พายุไต้ฝุ่นเกย์ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดทัศนคติด้านลบต่ออาชีพประมง มหันตภัยพายุเกย์ในปี

พ.ศ. ๒๕๓๒ (ค.ศ. ๑๙๘๙) ได้จมนเรือประมงไทยไปกว่า ๒๐๐ ลำ มีผู้เสียชีวิตกว่า ๔๐๐ คน และสูญหายอีกกว่า ๖๐๐ คน (IOM, 2011: 7) แรงงานที่เคยอยู่ในภาคการประมงจึงเกิดความหวาดกลัวต่ออาชีพและพากันย้ายหนีออกจากอุตสาหกรรมประมงไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ดในช่วงเวลาเดียวกันอย่างรวดเร็ว (IOM, 2011)

โดยในช่วงเวลาดังกล่าว (ทศวรรษ ๑๙๘๐ เป็นต้นมา) เป็นช่วงที่ประเทศไทยเดินทางเข้าสู่ยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี (Economic boom) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้คนไทยมีการศึกษาที่ดีขึ้น มีอาชีพที่หลากหลายและมีโอกาสในการทำงาน (Job opportunity) มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดประเทศเป็นฐานการผลิตให้กับบริษัทต่างชาติต่าง ๆ อาทิ บริษัท Toyota จากญี่ปุ่นที่มีการตั้งฐานการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ในประเทศไทยในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ - ๑๙๙๐ (Techakanont, 2011; Toyota, 2016) วิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจในภาพรวมของไทยดังกล่าวก่อให้เกิดงานจำนวนมากที่มีความน่าสนใจและตอบสนองความต้องการของแรงงานได้ดีกว่าทั้งในด้านความสะดวกสบายและผลตอบแทน ก่อให้เกิดการไหลทะลักของแรงงานเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างชัดเจน จนเกิดเป็นอาชีพใหม่ที่เราริเรียกกันจนคุ้นปากว่า “สาวโรงงาน”

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สวนทางกันอย่างเห็นได้ชัดของอาชีพประมงและอาชีพอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกันดังกล่าว ทำให้อาชีพการทำประมงกลายเป็นอาชีพที่แรงงานชาวไทยไม่ต้องการทำ ก่อให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน (Labor scarcity) อย่างรุนแรงในอุตสาหกรรมประมงในเวลาต่อมา (Ruangsuan, 2017) แต่การขาดแคลนแรงงานในภาคประมงกับการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร? คำตอบสำหรับคำถามนี้จำเป็นต้องทำความเข้าใจ ปัจจัยสำคัญต่อมานั้นคือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน

กฎหมายแรงงาน: การรักษาคนไทยกับผลลัพธ์ที่ไม่มีใครคาดคิด

เมื่อเกิดการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมประมง ซึ่งเป็นกิจการที่ใช้แรงงานคนเป็นหลัก (Labor Incentive) จึงก่อให้เกิด “อุปสงค์ของแรงงานต่างด้าว” เป็นจำนวนมาก ในการทดแทนแรงงานไทยที่ขาดหายไปจากระบบ เพื่อให้ อุตสาหกรรมประมงไทยยังคงมีศักยภาพในการตอบสนอง ความต้องการของตลาดได้ดั้งเดิม (Ruangsuan, 2017)

ในขณะที่เดียวกันประเทศเพื่อนบ้านของไทย อาทิ เมียนมา ลาว และกัมพูชา ต่างประสบปัญหาความไม่มั่นคง ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ประชาชน จำนวนมากประสบปัญหาความยากจน ในทางตรงข้าม ประเทศไทยกลับเดินทางเปิดรับความก้าวหน้าของโลกยุคใหม่ และการค้าเสรี ก่อให้เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic disparity) ระหว่างประเทศไทยและประเทศ เพื่อนบ้านอย่างชัดเจนและส่งผลให้เกิดความแตกต่างของ อัตราค่าจ้างในประเทศต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ การเข้ามา ทำงานทำในประเทศไทยจึงเป็นอีกหนึ่งทางออกที่สำคัญ ของพลเมืองประเทศเพื่อนบ้านในการต่อสู้กับความยากจน (Human Right Watch, 2010) และส่งผลให้แรงงานต่างด้าว เหล่านี้มีความต้องการที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย สูงมาก แม้ว่าจะได้รับค่าจ้างที่น้อยกว่าคนไทยและไม่เป็น ไปตามที่กฎหมายแรงงานไทยกำหนด ซึ่งสำหรับแรงงาน เหล่านั้นค่าจ้างดังกล่าวยังถือว่าดีกว่าการทำงานในประเทศ ของตนและเป็นโอกาสที่มีค่าที่ต้องไขว่คว้าไว้ ก่อให้เกิดเป็น “อุปทานของแรงงานต่างด้าว” จำนวนมากที่พร้อมจะเข้าสู่ ระบบ (Ruangsuan, 2017)

แต่ปัจจัยปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุด คือ การที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดงานที่คนต่างด้าว ห้ามทำเอาไว้อย่างชัดเจนภายใต้ พ.ร.บ.การทำงานของคน ต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ร.ก.กำหนดงานในอาชีพและ วิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งถูกออกแบบ ขึ้นเพื่อสงวนอาชีพบางอาชีพไว้สำหรับคนไทย และงาน

กรรมกรบนเรือประมงก็เป็นหนึ่งในอาชีพที่ห้ามคนต่างด้าว ทำด้วยเช่นกัน (พ.ร.ก.กำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพ ที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. ๒๕๒๒, ๒๕๒๒)

เมื่อมีอุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าว จำนวนมากแต่กลับถูกปิดกั้นมิให้บรรจบกันได้ด้วยกฎหมาย ดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญที่สุด คือ การ ก่อให้เกิดอาชีพ “นายหน้านอกระบบ” ขึ้น (ไม่สามารถ ใช้คำว่านายหน้าผิดกฎหมายได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ เป็นข้อห้ามในขณะนั้น) และทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงอุปสงค์ และอุปทานของแรงงานต่างด้าวดังกล่าวเข้าด้วยกัน ผ่านช่องทางผิดกฎหมายแทนการดำเนินการตามกฎหมาย (Ruangsuan, 2017) นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจไม่แพ้กัน คือ การที่แรงงานต่างด้าวเองก็มีความต้องการที่จะเข้าสู่ระบบ ผ่านทางช่องทางผิดกฎหมาย เนื่องจากแรงงานจำนวนไม่น้อย ไม่สามารถเข้าสู่ระบบผ่านช่องทางตามกฎหมายได้ อาทิ แรงงานชาวโรฮิงจาที่ไม่ได้รับการยอมรับเป็นพลเมืองพม่า และไม่สามารถมีเอกสารแสดงตนตามกฎหมายสำหรับ ดำเนินการตามระบบได้

สืบเนื่องจากข้อบังคับทางกฎหมายที่ได้กล่าวไป ข้างต้น แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาสู่ระบบในช่วงเวลาดังกล่าว (พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๓๖) จึงมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าว “ผิดกฎหมาย” ทั้งสิ้น การไหลเข้าสู่ระบบของแรงงาน ต่างด้าวผิดกฎหมายดังกล่าวได้สร้างปรากฏการณ์สำคัญ อีกหลายประการในระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอุตสาหกรรมประมง อาทิ ก่อให้เกิดความเคยชินของ การใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อลดต้นทุนการผลิต ที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน การใช้แรงงาน ต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อลดขั้นตอนในการดำเนินการ ตามกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ประกอบการกระทำได้อย่าง หากใช้แรงงานชาวไทยหรือแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลสืบเนื่องเป็นปัญหาที่ยัง รากลึกและยังคงบั่นทอนแนวทางการแก้ไขปัญหาค้า มนุษย์จวบจนปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่า ทั้งสถานการณ์การขาดแคลนแรงงาน ในอุตสาหกรรมประมงไทย สถานการณ์ความไม่มั่นคงในประเทศเพื่อนบ้าน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนความต้องการที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าว ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมกันสร้างสภาวะที่เหมาะสม (pre-condition) ที่จะนำไปสู่การค้ำมนุษย์เมื่อมีทั้งอุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าวในปริมาณมากแต่อุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าวดังกล่าวกลับไม่สามารถมาบรรจบกันได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย บทบาทของนายหน้ากระบบ จึงทวีความสำคัญขึ้นในฐานะตัวกลางระหว่างอุปสงค์และอุปทานซึ่งในนัยหนึ่งก็เป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ อุตสาหกรรมประมงสร้างรายได้จำนวนมากตลอดมา แม้จะประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ตลอดจนกลายเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการค้ำมนุษย์ในเวลาต่อมา

พ.ร.ก.กำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้าม คนต่างด้าวทำ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีการเปลี่ยนแปลงและอนุญาต คนต่างด้าวทำงานกรรมกรประมงในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เนื่องด้วยปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างหนักในภาค อุตสาหกรรมประมง แต่การแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ตลอดจน การแก้ไขกฎหมายและการออกกฎหมายใหม่ ๆ จวบจน ปัจจุบันกลับยังไม่สามารถแก้ไข ความเคยชิน ที่ต่อมาได้ วิวัฒนาการเป็นความปกติ (Regularity) ในการใช้แรงงาน ต่างด้าวผิดกฎหมายในอุตสาหกรรมประมงไทยได้เนื่องด้วย การใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายผ่านการจัดหาของ นายหน้ากระบบยังคงเป็นวิธีที่รวดเร็วและประหยัดที่สุด ในการที่จะได้มาซึ่งแรงงานในระดับกรรมกร ซึ่งจวบจน ปัจจุบันช่องทางถูกกฎหมายที่ได้รับการพัฒนามาสุดเพื่อ อำนวยความสะดวกให้แก่แรงงานต่างด้าวและผู้ประกอบการ ชาวไทย (ล่าสุดคือ พ.ร.ก.การบริหารจัดการการทำงาน ของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเชื่อมโยงกับบันทึก ความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านแรงงาน ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน) ก็ยัง

ไม่สามารถที่จะอำนวยความสะดวกภาคอุตสาหกรรมได้ เทียบเท่าช่องทางผิดกฎหมาย สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้อง เร่งพัฒนาช่องทางถูกกฎหมายต่อไป (Ruangsuan, 2017)

ผลลัพธ์ที่ตามมาและการเกิดการค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรม ประมงไทย

เมื่ออุปสงค์และอุปทานของแรงงานต่างด้าวมียานวน มากแต่ไม่อาจบรรจบกันได้ด้วยช่องทางที่ถูกกฎหมาย แรงงานจำนวนมากในระบบของอุตสาหกรรมประมงไทย จึงเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย สิ่งที่มาเปรียบ เปรียบตามตัว คือ การที่แรงงานดังกล่าวไม่ได้รับการ ค้ำครองทางกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ที่ควบคุมและคุ้มครอง แรงงานเหล่านี้ กลายเป็นนายหน้าและเจ้าของกิจการแทนที่ จะเป็นกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์

ชีวิตของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจึงขึ้นอยู่กับ นายหน้าและเจ้าของกิจการเป็นหลัก ก่อให้เกิดความ เปราะบาง (Vulnerable) ของแรงงานต่างด้าวที่ส่งผลให้ แรงงานต่างด้าวถูกชักจูงและบังคับใช้แรงงานได้ง่าย โดย ใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือโดยหลอกลวงแรงงาน ว่าจะได้ทำงานที่ได้ค่าจ้างดีในประเทศไทย งานไม่หนัก และสามารถเก็บเงินส่งกลับไปยังครอบครัวในประเทศ ต้นทางได้ แต่ในความเป็นจริงแรงงานต่างด้าวจำนวน ไม่น้อยกลับถูกนำเข้าสู่วงจรการค้ำมนุษย์และตกเป็นเหยื่อ ของกระบวนการค้ำมนุษย์และการบังคับใช้แรงงานในเวลา ต่อมา (Ruangsuan, 2017)

นอกจากนี้ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิตก็มีส่วนสำคัญ ในการผลักดันให้เกิดการค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรมประมง เมื่อทรัพยากรทางทะเลของไทยลดลง ส่งผลให้เกิดการทำ ประมงนอกน่านน้ำในระยะไกลมากขึ้น ระยะเวลาในการทำ ประมงจึงยาวนานขึ้น กอปรกับเมื่อราคาน้ำมัน ซึ่งเป็น ปัจจัยหลักในการออกเรือมีราคาสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นต้นทุน การผลิตที่มีอาจปรับลดได้ และส่งผลให้การทำประมง มีต้นทุนสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว

เมื่อโลกเข้าสู่การแข่งขันกันอย่างรุนแรง ประเทศไทยจึงมิได้เป็นเพียงประเทศเดียวที่ส่งออกสินค้าประมงแต่กลับมีอีกหลายประเทศที่ก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งสำคัญ อาทิ เวียดนาม ประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ส่งออกสินค้าทะเลรายใหญ่ของโลกจึงยังต้องการที่จะรักษาส่วนแบ่งตลาดอันหมายความถึงรายได้จำนวนมหาศาลไว้ให้ได้ การเพิ่มต้นทุนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าจึงเป็นหนทางปฏิบัติที่ผู้ประกอบการหลายรายต้องการหลีกเลี่ยง การปรับลดต้นทุนด้านแรงงาน จึงกลายเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้ง่ายกว่าการปรับลดต้นทุนชนิดอื่น ความอ่อนตัวในการปรับลดต้นทุนด้านแรงงานก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความนิยมในอุตสาหกรรมประมง

ความจำเป็นในการปรับลดค่าแรงเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการบังคับใช้แรงงานขึ้น กล่าวคือเมื่อแรงงานต่างด้าวไม่มีความสามารถในการเดินทางมาทำงานในประเทศไทย นายหน้า (และอาจรวมมือกับผู้ประกอบการในบางกรณี) จะอาสาจ่ายค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาทำงานทั้งหมดให้กับแรงงาน เพื่อให้แรงงานสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายได้และแรงงานจะมีหน้าที่ทำงานเพื่อชดเชยหนี้ดังกล่าว (come first pay later) (Ruangsuan, 2017) เมื่อแรงงานพบกับนายหน้าหรือเจ้าของกิจการที่ไร้คุณธรรมและมุ่งหวังกำไรเพียงอย่างเดียว การชดเชยหนี้ดังกล่าวอาจกินระยะเวลายาวนาน โดยอาจมีหนี้เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาการทำงาน ประกอบกับสภาพการทำงานในเรือประมงซึ่งเมื่ออยู่กลางทะเลเป็นระยะเวลายาวนาน แรงงานเหล่านี้จะไม่มีโอกาสหลบหนีหรือเปลี่ยนงาน ทำให้สภาพการทำงานบนเรือไม่ต่างจากการถูกกักขังและการบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส ซึ่งต่อมารูปแบบการทำงานดังกล่าวก็ได้รับความนิยมเพิ่มเติมจากกลุ่มบุคคลที่ไร้คุณธรรมและพัฒนาเป็นการซื้อขายแรงงานในที่สุด โดยนายหน้าจะจ่ายเงินให้แรงงานก่อนจากนั้นจะนำแรงงานมาขายให้กับเจ้าของกิจการหรือ

เรือประมงในราคาที่ครอบคลุมต้นทุนและกำไรของตน จากนั้นเจ้าของกิจการหรือได้กักรือจะนำแรงงานมาใช้โดยไม่ได้อำนาจตอบแทนโดยอ้างถึงหนี้ที่ตนได้ “ซื้อ” แรงงานมาจากนายหน้า ซึ่งปรากฏการณ์นี้ได้รับการสนับสนุนจากการที่แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายนั่นเอง

การบังคับแรงงานให้ทำงานบนเรือประมงในลักษณะนี้จึงมักใช้ความรุนแรง (Violence) เป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับให้แรงงานทำงานให้ได้ตามเป้าหมาย อีกทั้งยังใช้ป้องปรามแรงงานไม่ให้กระด้างกระเดื่องหรือหลบหนีอีกด้วย เมื่อมีรูปการของการหลอกลวง การสร้างหนี้ การบังคับขู่เข็ญ การใช้ความรุนแรง การกักขังหน่วงเหนี่ยว จึงทำให้การปฏิบัติในรูปแบบดังกล่าวล้วนเป็นการค้ามนุษย์ทั้งสิ้น (พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐, ๒๕๖๐)

สรุป

ทุกปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งการเติบโตของอุตสาหกรรมประมงไทย การเติบโตของการค้าระหว่างประเทศ การทำประมงอย่างไร้การควบคุม การลดจำนวนลงของทรัพยากรทางทะเล การเพิ่มขึ้นของต้นทุนด้านพลังงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมประมงไทย ปัญหาความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยให้อุปสงค์และอุปทานของแรงงานบรรจบกันได้อย่างเสรี ความสำเร็จศีลธรรมของนายหน้าและผู้ประกอบการบางราย ตลอดจนการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐและอื่น ๆ ล้วนผสมปนเปกันอย่างเป็นลูกโซ่เส้นยาวที่ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้และก่อให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยในเวลาต่อมา

จะเห็นได้ว่าปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยมิได้เป็นแค่ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ไร้คุณธรรมเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วกลับเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งพัวพันกับทั้งปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของทั้งภายในและภายนอกประเทศ การมุ่งหน้าปราบปรามเพียงอย่างเดียวภายใต้บริบทของการมองปัญหาเป็นหนึ่งในอาชญากรรมจึงเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ยังไม่สมบูรณ์และเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปอย่างถาวรจึงควรแก้ที่ต้นเหตุและที่มาของปัญหาในมิติต่าง ๆ อาทิ การปรับปรุงระบบการนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพื่อลดจำนวนของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอันมีฐานะเป็นสารตั้งต้นสำคัญของการค้ามนุษย์ การลดบทบาทของนายหน้ากระบบ การปรับปรุงสภาพการทำงานของภาคอุตสาหกรรมประมง ตลอดจนพัฒนามาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไป

พร้อม ๆ กันอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างระบบที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นอันจะเป็นแนวทางที่อาจทำให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ปัญหาต่อไปในอนาคต ซึ่งรายละเอียดของแนวแก้ไขปัญหาคือจะดูในตอนที่ต่อไป

อย่างไรก็ดีการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนอย่างมาก การบูรณาการทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนความร่วมมือกับต่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างมากในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาในการวางแผนและแก้ไข อีกทั้งยังมีหลายขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันไปในทุก ๆ มิติ ดังนั้นการเข้าใจต้นตอของปัญหาในฐานะ ปัญหาลูกโซ่เชิงโครงสร้างจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างถาวรในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- พ.ร.ก. การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐. (๒๕๖๐). สืบค้นเมื่อ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/065/1.PDF>
- พ.ร.ก. กำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. ๒๕๖๒ (๒๕๖๒). สืบค้นเมื่อ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, จาก <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/0075/18%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%87.pdf>
- พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ (๒๕๖๐). สืบค้นเมื่อ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/law12-270160-19.pdf
- EJF. (2013). *Sold to the Sea – Human Trafficking in Thailand’s Fishing Industry*. UK: Environmental Justice Foundation. Retrieved from <https://ejfoundation.org/reports/sold-to-the-sea-human-trafficking-in-thailands-fishing-industry>

- FAO. (2001). *International Plan of Action to prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing*, Food and Agriculture Organization of the United Nations. Retrieved from <http://ftp.fao.org/docrep/fao/012/y1224e/y1224e00.pdf>
- FAO. (2017). *Online Query Panels*. Retrieved from <http://www.fao.org/fishery/topic/16140/en>
- Human Rights Watch. (2010). *From the Tiger to the Crocodile: Abuse of Migrant Workers in Thailand*, New York: Human Rights Watch.
- IOM. (2011). *Trafficking of Fishermen in Thailand*, Bangkok: International Organization for Migration. Retrieved from <https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/countries/docs/thailand/Trafficking-of-Fishermen-Thailand.pdf>
- Pimoljinda, J. (2002). 'Small-Scale Fisheries Management in Thailand', in *Interactive Mechanism for Small-Scale Fisheries Management*. Retrieved from http://coin.fao.org/coin-static/cms/media/9/13171745222650/2002_10_high.pdf#page=86
- Ruangsuwan, C. (2017). *The Study of Labor Trafficking in Thailand Fishing Industry: the case of migrant labors from Myanmar in Thailand fishing industry*. Doctor of Philosophy in Political Science. Claremont Graduate University.
- Techakanont, K. (2011). 'Thailand Automobile Parts Industry', in *Intermediate Goods Trade in East Asia: Economic Deepening Through FTAs/EPAs. BRC Research Report No.5*, Bangkok Research Center, IDE-JETRO, Bangkok, Thailand. Retrieved from http://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Brc/pdf/05_chapter6.pdf
- Toyota (Thailand). (2016). 'Company Information'. Retrieved from http://www.toyota.co.th/index.php/app/page/group/about/view/company_profile
- UNIAP. (2010). *Estimating Labor Trafficking: A Study of Burmese Migrant Workers in SamutSakhon, Thailand*. SIREN Trafficking Estimates: UNIAP. Retrieved from <http://un-act.org/publication/estimating-labor-trafficking-study-burmese-migrant-workers-samut-sakhon-thailand-uniap-trafficking-estimates-competition/>